

Jack Kerouac-en Errepidean

ASKATASUN BILA DABILTZANENTZAT

Hippiak baino lehenago izan zen. Vietnamgo gerraren aurkako mugimendua hasi baino lehen. Are, Vietnamgo gerra bera baino lehen: 1951. urtean bukatu zuen Jack Kerouac idazle estatubatuarrek *On the road* nobela, 1957ra arte publikatu ez zen arren. Sekulako eragina izan zuen AEBetako literaturan (lehenbizi) eta mundu osokoan (handik gutxira), gerora indar handia hartuko zuen kontrakulturaren obra zentraletako bat bihurtzeraino. Eta orain, azkenik, euskaraz irakurri ahal izango dugu.

Gorka Bereziartua Mitxelena

@boligorria

2016an Pasazaite argitaletxeak David Foster Wallaceren *Sekula gehiago egingo ez dudan gauza ustez dibertigarri bat* argitaratu zuenerako jakinaren gainean geunden: Jack Kerouac-en *On the road* euskaraz argitaratzeko asmoa zeukan inportazioko liburuetan espezializatutako editorialak, idazle iparamerikarrei eskainitako “43 Ipar Paraleloa” bilduman. Eta hortzak izerditan hasi zitzaizkigun, XX. mendeko AEBetako nobelagintzaren gailurretako bat baita. Behin plan horren berri izanda, euskaraz eduki arte ez ginen aseko, “Jack Kerouac non ote dago?” galdetzen genuen egunero, Beti Mugan taldeak kanta hartan bezala, aurtengo Literaturiaren programa ikusi genuen arte. Maiatzaren 26an aurkeztu dute azkenik *Errepidean*, Garoa liburu-dendan.

Iñigo Roque itzuli du eta Zarauzko zita baino lehen hitz egin dugu berearekin, galdetzeko ea zergatik duela bi urtetik iragarrita zegoen liburua orain argitaratuko den: gaizki jarritako seinaleren batek okerreko errepidetik eraman du? “Gozamena luzatzeko izan dela esan behar nuke, baina ez da hala izan”, esplikatu du. “Esan dezagun desorduko literatura-itzultzailearen abia-

dura-mugak estuak direla eta zenbait matxura izan ditudala bidean. Liburuak kolpe bakarrean jo behar zaitu; arnasaldi bakarreko jario bat itxuratu behar du; abiada bizian eraman behar zaitu Amerikako kontinentean barrena; ‘eromenezko zurrunbilo’ basa batean, Kerouac-en hitzetan. Eta, horretarako, ezin zara tonu egokitik atera, eta horrek patxada eskatzen du, eta nik, nolabait ere, patxada hori aurkitu arte ezin izan dut lana amaitu”.

Kerouac euskaraz irakurtzeko lehenbiziko aukera izango da. Gezurra badirudi ere, Roqueren aurretik inor ez da haren prosarekin ausartu gurean. Hori itzultzaile batentzat problema ote den jakin nahi izan dugu edo, kontrara, askatasun handiagok jokatzeko aukera eman ote dion. Portugaleteko itzultzaileak bitxikeria baten berri eman digu: “Jean Etxepareren *Beribilez*-era jo nuen, itu-itsuan, hizkuntza tresnatzeko, jakinik harengan beti badela zer ikasia, eta ez nintzen tronpatu”. Aldudeko medikuaren liburuak sorpresaz beteriko kutxa dira, baina haren laguntzarekin ere, Kerouac Kerouac da eta zenbait pasarte euskaratzeko burua estutu behar: “Lantegirik latzena jazz-kontzertuen

deskribapen xeheak izan dira, bateria-jotzaileen azken izerdi-tantarainokoak ia. Hor, bai, erritmoa, bizitasuna, eroaldi kolektiboa... dena jaso eta sentiberritu behar zen”. Emaitzarekin gustura dago, nolana ere; eta azken irakurraldietan “disco bat jartzea bezain atsegina” iruditu zaio euskarazko bertsioa.

Askatasun pertsonalaren bila

Zer da, baina, *Errepidean*? Bada, *beat* belaunaldiaren erreferentziatzeko obra: 1950eko hamarkadako fenomenoaren izen ziren *beatnik*-ak, haien txapela, eguzkitako betaurreko borobil, lepo luzeko elastiko eta arropa beltzekin garai bateko kontrakulturaren estereotipo bihurtzeraino. Jarrera berri bat ekarri zuten literaturara, baita literaturatik harago ere: AEBetako gizarte konformistaz asperturik, bizitzeko modu berrien bila hasi ziren zenbait gazte estatubatuar, bestelako balioak, askatasun sexuala, drogak, Asia ekialdeko kultura eta filosofia... Dena jazz musikaren erritmoan.

“Askatasun pertsonalaren bilaketa da, hain zuzen, liburuan proposatzen dena”, azaldu du Roquek. “Ez dakit horrek gurean oso ospe ona izan duen”, esan du gero. “Rikardo Arregik Arestiri idatzi

zinez: 'Euskaldun jendeak artalde izatean jartzen du esperantza'. Gisa berean, itzultzailearen ustez, nobelako protagonista den Sal Paradisek -Kerouac ordezkatzeko duen pertsonaiak-, barne-gatazka bizia dauka, askatasun-nahiaren eta izeba/amarekin konplitu behararen artean. Hor dago eleberraren gakoak, Roquek dioenez: "Alde batetik, askatu ezin hori dugu, eta, bestetik, Moriarty/Cassadyren mundua edan beharra, moral-keriarik eta damurik gabea".

Dean Moriarty pertsonaiak ari da: izengoiti horrekin agertzen da nobelan Neal Cassady idazle eta *beat* belaunaldiko pertsonaia gakoak. Biak, Kerouac eta Cassady, elkarri bizkarretik helduta agertzen dira *Errepidean*-ek munduko hainbat hizkuntzatan izan dituen argitalpenen azaletan. Cassadyk eragin handia izan zuen Kerouacen idazkeran, paper zuriaren aurrean jartzeko jarrera berri bat erakutsi ziolako. Haren eraginpean aldatu zuen estiloz, *The Town and the City* lehenbiziko eleberrian erakutsi zuen idazkera sentimentalagotik "lasterketa estasiatu ero batera" pasaz. Konbentziturata egin zuen aldaketa gero: hiru astean idatzi zuen *Errepidean*-en lehenbiziko bertsoa, paper jarraitua erabiliz;

Neal Cassady eta Jack Kerouac. 'Errepidean' liburuak nazioartean izan dituen edizio askotan argazki hau erabili dute azaleko ilustrazioan.

» AEBetako gizarte konformistaz aspertuta, beste zerbaiten bila hasi ziren gazteentzat erreferentziatzeko nobela izan zen *Errepidean*

guztira 36 metro testu, bulkada betean sortuak eta gero, nobela gisa argitaratzeko, moldatuak -testu originala ere publikatuta dago ingelesez, nobelaren 50. urteurrenarekin bat eginez argitaratu zuten edizioan-.

Beat gutxi euskaraz

Hutsune handi bat beteko du itzulpen honek eta akaso bidea irekiko, garai berreko beste idazle esanguratsu batzuen lanak ere euskaraz argitaratu daitezken. Allen Ginsberg edo William S. Burroughs-en libururik apenas itzuli dela

aipatu diogu Roqueri: "Ginsbergen *Ulua* Harkaitz Canok itzuli zuen (Armiarman dago), eta, bai, ez dago ezer askorik. Burroughs literatura jonkie-an sartu izan da, eta gurean, noski, halakoek ez dute ia lekurik izan... Uste dut oso urruti geratu zaizkigula hain jarrera bizizale, pertzepzio-hedatzaile eta, tarteka, patetikoak".

Edozelan ere, garai horretako literatura murgiltzen hasita, pixka bat sakonago joateko gonbidapena egin digu itzultzaileak: "Bada emakume poeten bilduma interesgarri bat, *Beat Attitude* izenburukoa; Kenneth Rexroth-en saiakera eta fikzio ederrak; Emmet Grogan-en *Ringolevio* (*Errepidean*-eko Moriarty bezalako atsegin-bilatzaile ero bat bera)...". Eta Kerouacen lanak utzitako oihartzun berriagoak nahi dituenarentzat ere badu proposamenik Roquek: "Lehengoa, Robert Macfarlane-ren *The Old Ways* zoragarria irakurtzen ari nintzela topo egin nuen berriro Kerouacekin: 'Gau aldetik, zaldien zintzarrien txilin hotza iritsi zen. «Zer esan zuen Kerouacek?», galdetu zuen Jonek, denok kanpadendetara abiatu aurretikoan. «Egin dezagun lo ibaien ondoan, belarriak arazteko»". ■